

ומכאן ההסבר לשינוי הלשון:

הזכרת מספר מוגדר ("מאה פעמים") מתאימה כשמדובר בנתינת הצדקה עצמה, שהיא פעולה שיש לה משמעות כמותית; אך כשמדובר בפעולה רוחנית של פתיחת היד והלב – אין משמעות להזכרת מספר, אלא די בהוראה הכללית "פתוח תפתח – אפילו כמה פעמים", כלומר שכל אימת שאדם נותן צדקה – עליו לעשות זאת ביד פתוחה ורחבה.

(לקוטי שיחות חל"ד ע' 82 ואילך)

ל

הַעֲנִיךָ תִּעֲנִיךָ לֹא מִצֵּאֲנֶךָ וּמִנִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ תִּתֵּן לֹא. וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ אֶת הַדְּבָר הַזֶּה הַיּוֹם (טו, יד-טו)

"וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים – הענקתי לך ושניתי לך; אף אתה – הענק לו ושנה לו" (ספרי)

כלומר: הספרי מפרש את כוונת הכתוב, שמכיוון שהקב"ה העניק לבני-ישראל רכוש רב ("ביזת מצרים" ו"ביזת הים") כשפדה אותם ממצרים – לכן מצווה הוא גם את בני-ישראל לנהוג כך, ולהעניק מרכושם לעבד העברי עם שחרורו.

ויש להקשות:

(א) לפי פירוש זה נמצא ש"עיקר חסר מן הספר" – שהרי הכתוב מזכיר רק את עצם פדייתם של בני-ישראל ממצרים על-ידי הקב"ה, ואינו מזכיר דבר על הרכוש שהעניק להם¹¹⁷.

"נתון תיתן לו" – משום שהפסוק הראשון עוסק בעיקר בנותן, ואילו הפסוק השני בנתינה למקבל ("לו").

117. ראה גם במפרשים על הפסוק – אלשיך, הכתב והקבלה.

(ב) מהו הדמיון בין שני המקרים – והרי חובת ההענקה לעבד עברי מוטלת על האדון, ואילו את ההענקה לבני-ישראל לא נתנו המצרים¹¹⁸ ("אדוניהם" של בני-ישראל בגלות), אלא הקב"ה¹¹⁹ (וכלשון הספרי: "הענקתי לך")¹²⁰?

כדי לענות על כך עלינו להקדים, שלמצות ההענקה ישנן שתי מטרות – אחת מנקודת מבטו של האדון, ואחת מנקודת מבטו של העבד: מנקודת מבטו של האדון – ההענקה משמשת כהכרת טובה כלפי העבד על עבודתו בעבר; ואילו מנקודת מבטו של העבד – מטרתה היא כדי שהעבד לא יהיה חסר-כל עם שחרורו, ויוכל לפתוח בחיים חדשים כשברשותו הון בסיסי.

מנקודת מבטו של העבד, איפוא, ההענקה מהווה חלק בלתי-נפרד מתהליך השחרור; בלעדיה אין שחרורו שלם, שכן הוא עדיין כבול בכבלי אפשרויותיו המוגבלות.

לפי זה יובנו היטב דברי הספרי:

כוונת הכתוב "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים" אינה לבסס את מצות ההענקה מנקודת מבטו של האדון – שהרי, כאמור, לא המצרים הם שהעניקו לבני-ישראל את הרכוש בשעת יציאת מצרים; אלא הכוונה היא לבסס את המצוה מנקודת מבטו של העבד, כהון התחלתי שיוכל להעמידו על רגליו כבן-חורין, ומנקודת מבט זו אין הבדל מיהו המעניק – האדון או אדם אחר.

118. נוסף לכך שהם מצדם לא היו חייבים בהענקה, שכן טובה זו חלה רק כשהאדון הוא מישראל.

119. שכן, אף שהרכוש היה קודם לכן רכושם של המצרים – לא הם שנתנו אותו לבני-ישראל, אלא הקב"ה הוא שנתן את חן העם בעיניהם כדי לקיים את הבטחתו "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (בא יא, ג ובפרש"י); וקל-וחומר ש"ביזת הים" אינה יכולה להתייחס למצרים, שהיו כבר מתים באותה שעה.

120. ראה פרשת דרכים דרך מצרים דרוש ה; תולדות אדם ומלכיים לספרי כאן; צפנת פענח על התורה כאז.

זוהי, איפוא, כוונת הכתוב במלים "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלוקיך, על כן אנוכי מצווך את הדבר הזה היום":

כשם שהקב"ה פדה את בני-ישראל ממצרים פדייה מושלמת, שכללה הענקת רכוש רב, כך שיוכלו להיות בני-חורין בשלמות – כך על בני-ישראל לשחרר את עבדיהם שחרור שלם, על-ידי הענקת רכוש התחלתי שיאפשר להם להתבסס כבני-חורין.

הענקת הרכוש אינה חסרה, איפוא, מן הכתוב – שכן היא כלולה במלים "ויפדך ה' אלוקיך", פדייה מלאה ומושלמת, הכוללת הענקת רכוש.

(לקוטי שיחות חכ"ד ע' 87 ואילך)

לא

שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעֲשֵׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ (טז, א)

"חדשי השנה הם חדשי הלבנה.. והשנים שאנו מחשבים הם שני החמה, שנאמר: 'שמור את חודש האביב'. וכמה יתרה שנת החמה על שנת הלבנה? קרוב מאחד-עשר יום. לפיכך, כשיתקבץ מן התוספת הזאת כמו שלושים יום, או פחות מעט או יותר מעט – מוסיפין חודש אחר, ועושין אותה השנה שלושה-עשר חודש, והיא הנקראת 'שנה מעוברת'" (רמב"ם, תחילת הלכות קידוש החודש)

משמעות דברי הרמב"ם (שלא הביא כלל את המשך הכתוב "ועשית פסח לה' אלוקיך") היא, שהציווי "שמור את חודש האביב" לא נועד רק כדי להבטיח שהקרבת קרבן הפסח תחול בתקופת האביב, אלא הוא מהווה ציווי עצמאי על שילוב שנת החמה בלוח היהודי¹²¹ (המבוסס, ככלל, על שנת הלבנה)¹²².

121. והדברים מפורשים יותר בספר המצוות, מצות עשה קנג: "ואמרו 'שמור את חודש האביב' – הורה כי שנתנו ראוי שנשמור בה פרקי השנה, ולכן תהיה שמשית" (ובהוצאת קאפח: "ולפיכך יהיו שנות חמה"). וראה לקוטי שיחות חט"ז ע' 95 ואילך; חכ"ב ע' 229 ואילך.

122. עיקרון זה מופיע גם בהלכות שונות, כגון: הקטורת היתה נעשית בכל שנה במשקל